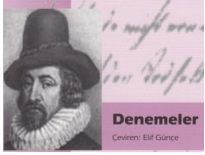

Francis_Bacon_Denemeler_Morpa

Kemal Türkeli tarafından yazıldı.

[Francis](#)

[BACON](#) Denemeler [\[tıklayınız\]](#)

MORPA Yayınları Felsefe Dizisi

(Çeviren : Elif Günçe)

■ Bir Işık Da siz Yakın yaklaşımımıza katkıda bulunarak Morpa Kültür Yayınlarının Felsefe dizisinden Denemeler([Francis Bacon](#) ,■ 1561 - 1626 [tıklayınız](#) ,■ İngiliz filozof denemeci,■ 1625, 256 sayfa)

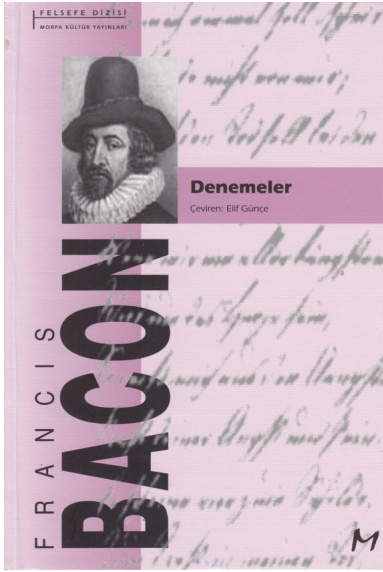
Kemal Türkeli tarafından yazıldı.

ki
tabının internet sitemde yayınlanmasına izin veren
[Morpa Yayınlar](#)

Genel Yayın yönetmeni Sayın
[Hüdaver ÖĞRETİCİ](#)
'ye

teşekkür ederim. www.kemalturkeli.com , Matematik Öğretmeni yazar Kemal Türkeli

Morpa **İlköğretim** öğrencileri için **kitap**larını ve eğitim sitesini tanıtan kataloğunu
bilgisayarınıza indirmeden [Online](#) incelemek için [[tı](#)
[klayınız](#)
]

İKİYÜZLÜK ÜZERİNE

İkiyüzlülük, korkakların yaşam felsefesinden başka bir şey değildir, çünkü gerçeğin ne zaman söylenmesi gerektiğini bilmek ve yeri geldiğinde söylemek, cesur bir ruh ve akıl gücü gerektirir. Bu nedenle büyük ikiyüzlüler, daha zayıf bir tür olan devlet adamları türüne dahildir.

Tacitus der ki: "Livia eşinin hükümdarlık yeteneklerine uyduğu kadar, oğlunun ikiyüzlülüğüne de uyuyordu." Bu yüzden Augustus'a "yetenekler" yani yönetim becerisini, Tiberius'a ise sadece ikiyüzlülük yeteneğini uygun görmüştür.¹³⁰ Ancak yine Tacitus'ta, Mucianus Vespasiyanı Vitellius'a karşı silahları kullanmaya teşvik ederken der ki: "Biz ne Augustus'un keskin zekasına karşı geliyoruz, ne de Tiberius'un güvenilir olmayışına ve kurnazlığına."¹³¹ Bu becerikli devlet yönetme yeteneği ve ikiyüzlü kurnazlık özellikleri gerçekten de farklı yapılar gerektirir ve birbirinden ayrt edilmelidir. Her kim ki toplumu neyin ürkütceğini, neyin sır olarak kalması ve neyin sadece loş ışıkta görünmesi ve hatta kime ve ne zaman gösterilmesi gerektiğini ayrt edebilecek keskin yargılara sahip ise (çünkü bu, Tacitus'un çok yerinde söylediği gibi, gerçek bir yönetim becerisidir), ikiyüzlülüğü sadece engelleyici ve zavallı olarak görür. Ancak böyle keskin bir zekâyı sahip olamayanların, genellikle kurnaz ve ikiyüzlü olmaktan başka çaresi yoktur. Çünkü ayrı ayrı seçip ayırt edemeyenler için genel olarak dikkat önerilmelidir, çünkü iyi göremeyenler yavaş yürümek zorundadır. Gelmiş geçmiş en önemli kişiliklerin tümü açıklık ve içtenlik özelliklerine sahip oldukları gibi, güvenilirlik ve dürüstlükleri ile de ünlüdürler. Bu konuda

Denemeler

iyi eğitilmiş atlara benzerlerdi, ne zaman durmaları ve ne zaman yön değiştirmeleri gerektiğini çok iyi bilirlerdi. Ve günün birinde, kendi görüşlerine göre kendilerini gerçekten de ikiyüzlülüğe yöneltir bir duruma ortaya çıktığında, ejer kullanacak olurlar ise, daha önce unlenmiş olan içtenlikleri ve dürüstlükleri yardımlarına koşar, onları neredeyse görünmez kılarlar.

Gerçek kimliğini gizlemenin ve saklamanın üç adımı vardır: Birincisi kapalı, tedbirli ve ketum olmak, yani gerçek yüzünü ortaya çıkaran izlemelere ve açıklıklara meydan vermemektir. Sonra olumsuz anlamda ikiyüzlülük, yani birinin aslında görüldüğü kişinin olmadığını sanmasını sağlamak gelir. Son adımda ise olumlu anlamda ikiyüzlülük, yani bilinçli olarak ve özellikle, aslında olmadıgı biriyymiş gibi davranmak yer alır.

İlk adım için ketum olmak şarttır. Bu, günah çıkartan bir peşerin erdemidir. Ketum olan bilindiği gibi bazı itirafları da duyar, çünkü kim bir geveze ya da bir dedikoducu ile bir sırını paylaşırdı? Ancak ketum olan biri, itiraflarının açılmasını adeta teşvik eder; içerdeki havanın, dışardaki havayı emmesi gibi. Ve nasıl ki günah çıkarmada sırları anlatmak dünyevi bir amaçla değil de, daha ziyade yüreğin hafifletilmesi amacıyla yapılıyorsa, ketum olanlar da bu sayede pek çok bilgiyi edinirler, çünkü insanlar birbirlerine bir şeyler aktarmak yerine, içlerindeki dökmek gereksinimi içindedir. Kısacası, susmayı bilen pek çok sırta ulaşır. Bunun dışında gerçeği itiraf etmek gerekirse, cıplaklık beden için olduğu kadar, ruh için de ayıp sayılır ve insanın kendisini çok da açık yürekli göstermemesi, onun eğitiminin ve davranışlarının (tutum ve tavırlarının) değerini tahmin edildenden fazla artırır. Geveze ve boşboğazlar genellikle sıg ve saftırlar. Çünkü bildiğini anlatan, bilmediğini de anlatırlar. Bu nedenle unutulmamalıdır ki ketum olma özelliği akıllıca olduğu kadar, ahlakidir de. Ve dilin, yüzün yansıttığı gibi konuşması iyidir. Bilindiği gibi insanın mimiklerinin kişiliğini ele vermesi son dere-

ce haince bir zayıflıktır, çünkü onlara sözlerden çok daha fazla değer verilir ve inanılır.

İkinci adım, yani ikiyüzlülük, çoğu zaman zorunluluk nedeniyle ketum olma özelliğini izler, çünkü ketum olmak isteyen, bir okeyde ikiyüzlü olmak zorundadır. İnsanlar terazinin keşesi bir tarafa eğilmeden, birinin hem tarafızsız, hem de ketum olmasına tahammül edemeyecek kadar açıkgezdür. Eğer uygunsuz bir suskunlukta ısrar etmeyecek olursa, olay ile ilgili tavrını açıklamak zorunda kalana kadar soru yağmuruna tutacak, baskı yapacak ve işleyeceklerdir. Eğer tavrını açıklamayacak olursa, suskunluğundan da konuşmalarından çıkartacakları anlamları çıkartacaklardır. Belirsiz açıklamalar ve belirsiz ifadeler ise çok uzun süre işe yaramayacaktır. Yani bir miktar ikiyüzlülük için kendine izin vermeyen ketum olamaz. Bu, bir tür ketum olmanın örtüsü ya da pelerini gibidir.

Üçüncü adım, yani asil ikiyüzlülük ve sahtekârlık, ejer çok büyük ve olağandışı bir şey amaçlanıyorsa, bana göre daha kötüdür ve cezalandırılması gerekir. Bu nedenle (konumuz olan) ikiyüzlülük alışkanlığı bir ayıptır; doğal bir sahtekârlık veya korkaklıktan ya da zorunlulukla gizlenmesi gereken ve insanın formdan düşmemesi için başka şeylerde de ikiyüzlülük yapmamasına yol açan temel yanlışlarla dolu bir ruh halinden kaynaklanır.

İkiyüzlülüğün üç tür faydası vardır: Birincisi bu sayede dilerişler uyutulabilir ve daha sonra bastırılabilir, çünkü birinin niyeti açıkça ortada iken, tüm düşmanları sanki bir trompetle silahlara çağırır. İkincisi bu sayede hâli uygun bir çekilme olanağı korunabilir, çünkü kendisini bir açıklama ile bağlamış olan, ya bu kararı uygulayacak ya da yenilgiyi kabullenecektir. Üçüncüsü ise bu yolla bir başkasının niyetini anlamak daha kolay olur, çünkü açık yürekli biri söz konusu olduğunda kimse onun gerçek düşmanca niyetini ortaya çıkaramaz, hatta daha çok sakın ve özgürce konuşmasına izin verir ve bunu kendi düşüncelerini öz-

Denemeler

gürce toplamak için kullanır. Bununla ilgili İspanyolların oldukça kötü niyetli bir atasözü vardır: "Bir yalan söyle ve bir gerçek keşfet", sanki bir şeyi keşfetmenin ikiyüzlülükten başka bir yolu yokmuş gibi. İkiyüzlülüğünün dengeyi sağlamak adına, sakıncaları da ıttır. Birincisi ikiyüzlülük her defasında okun tam on ikiden vurmasını engelleyen bir tür ürkekliği de sahneye taşır. İkincisi çoğu insanın aklını karıştırır ve aslında yandaş olacakların düşüncelerinde kuşkuya yol açarlar; böylece neredeyse terk edilmiş bir halde yola devam etmek gerekebilir. Ancak üçüncü ve en büyük sakıncası ise, insanların en soylu özelliklerini, yani bağlılık ve inancı ellerinden alır. Kesinlikle en iyi kombinasyon ve karışım ise; önde ve görünüşte içtenlikten yana olmak, ketum olmak ve başka seçenecek kalmadığında, ölçülü bir şekilde ikiyüzlü olabilmektir.

7

ANA BABALAR VE ÇOCUKLAR ÜZERİNE

Ana babaların sevinçleri gizli kalır, hüznüleri ve kaygıları gibi. Birini açıklayamazlar, diğerini ise açıklamak istemezler. Çocuklar hayatın zorluklarını tatlandırırlar, ancak bahıtsızlıkları ise daha da acı hale getirirler. Hayatın kaygılarını arttırırlar, ancak ölüme ilgili düşünceleri yatıştırırlar. Üremek hayvanlarla ortak yanımdır. Ancak asiliğe layık olmak ve soylu davranışları anımsamak yalnızca insana özgüdür. Haklı olarak şunu söyleyebiliriz: En soylu yapıtlar ve hayır kurumları, bedenlerinin bir benzerini yaratma olanakları olmadıgından, ruhlarının kopyasını yaratmaya çalışan çocuksuz insanlardan kaynaklanmıştır. Bu yüzden çocukları olmayanlar, belki de gelecek nesilleri en çok düşünenlerdir. Bir evin kurucuları en çok çocuklarına karşı hoşgörülüdür, çünkü çocuklarında ailelerinin olduğu kadar, eserlerinin de süregeldiğini gördükleri gibi, onlara hem çocukları, hem de yaratıkları olarak bakarlar.

Ana babaların çocuklarına gösterdikleri ilgi ve sevgi her zaman eşit değildir, hatta bazen acımasız bile olabilir, özellikle de anneler açısından. Salomo der ki: "Bilge bir oğul babasının sevinci, akılsız bir oğul ise annenin kederidir."⁴⁰ Bunun ötesinde, çok çocuğu bir evde en büyük çocuklara adılane davranılırken, en küçüklerin şımartıldığı da gözlenebilir. Buna karşın, ortancılar arasında bazıları neredeyse unutulur ve bunlar yine de sıklıkla en iyileri olarak karşımıza çıkarlar. Ana babaların çocuklarına para vermek konusunda takındıkları hoşgörüsüz tutum, sonucu iyi olmayan bir hatadır; onları kötü yapar, hileler öğretir, kötü niyetli arkadaşlıklara iter ve kendi paralarının kendileri kazanmaya

27

Denemeler

başladıklarında, çok daha büyük zevke düşkünlük içinde olmalarına neden olur. Ana babaların çocuklarına karşı saygınlıklarını korumalarının en iyisi olduğu kanıtlanmıştır, cüzdanlarını değil. Ana babaların olduğu kadar, öğretmenlerin ve hizmetçilerin de çocukluk dönemindeki kardeşler arasında gerilim yaratmak ve bunu sürdürmek gibi tehlikeli bir tutumları gözlenmektedir. Bu, çocuklar yetişkin olduklarında nifakda sonuçlanabilir ve aile huzurunu yok edebilir. İtalyanlar, çocuklar ve yeğenler ya da yakın akrabalar arasında çok az ayrım yaparlar: Aynı soydan olmaları yeterlidir, kendi bedenlerinden olması koşulunu aramazlar. Gerçeği söylemek gerekirse, doğada da bu böyledir. Bu bakımdan kalıtımın rastlantısına göre, yeğen kimi zaman akrabalarına kendi babasından daha fazla benzemektedir. Ana babalar erken dönemde çocuklarının mesleğini ve izlemesini istedikleri yolu seçmeliler, çünkü o dönemde henüz itaatkâr olurlar ve büyüklerinin kararlarına boyun eğlerler. Büyükler çocuklarının eğilimlerine, en çok hoşlarına giden şey konusunda en azimli olacakları inançla çok da fazla itibar etmemelidirler. Ashnda çocuklarda eğilimlerin ve yeteneklerin çok fazla gelişmiş olduğu durumlarda, bunlara engel olunmaması doğrudur. Ancak genel olarak şu öneri iyidir: "Optimum elige, suave et facile illud faciet consuetudo."⁴⁰ Küçük kardeşler genel olarak daha şanslıdır, ancak büyükler onlar yüzünden mirastan mahrum edilmişler ise, bu kural ya çok nadiren geçerlidir ya da asla geçerli değildir.

40. Salomo, Ekl. 10: 3. "Bilge bir oğul babasının sevinci, akılsız bir oğul ise annenin kederidir." 41. "Optimum elige, suave et facile illud faciet consuetudo."

28

KISKANÇLIK ÜZERİNE

Tutkuların arasında aşk ve kıskançlık kadar büyüleyen ve bağlayan bir tutku olmadığı bilinmektedir. Her ikisinin de ortak özelliği güçlü arzular oluşlarıdır. Kolayca mucizevi hayallere kapılır, hemen göze batarlar; özellikle büyülenmeye neden olan nesnelerinin huzurunda. Kutsal Kitabın kıskançlığı "soytarı gözü" olarak adlandırıldığını okuyoruz. Ve astrologlar yıldızların kötü etkilerini, kötü bakış açıları olarak tarif ederler. Öyle görünüyorsa ki, gözün kıskançlık anında bir şeyler gönderdiği ya da ışınladığı genel olarak kabul görmektedir. Evet, hatta çok dikkatli insanlar, kıskanç bir gözün sebebi olduğu darbe ya da sarsıntıının en çok yaraladığı anm, kıskanılan kişinin en parlak ve ihtiyaçlı görüldüğü an olduğunu saptamışlardır, çünkü bu ruh hali kıskançlığı özellikle çok keskinleştirir. Üstelik böyle anlar kıskanılanın yaşama sevincinin en fazla dışa vurulduğu anlardır ve bu nedenle daha fazla hedef olurlar.

Ancak bu tuhaf özellikleri, aslında tanımlanması ve açıklanması için en uygun bölümden olsa da kendi hallerine bırakalım ve şu soruları cevap arayalım: Ne tür insanlar başkalarını kıskanmaya meyillidir, ne tür insanlar kıskançlıkla daha çok karşılaşır, toplumsal anlamda kıskançlık ile bireysel kıskançlığın arasındaki fark nedir?

İyi özelliklere sahip olmayanlar, başkalarının erdemlerini kıskanırlar; çünkü insan ruhu kendi üstünlüklerinde dolaşmayı ya da başkalarının kötü hallerinde gezinmeyi sever. Bu nedenle kendi üstünlüğünden yoksun olan, başkasının kötü duruma düşmesine sarılır ve diğerleri gibi erdemli olma umudu kalmayan,

Denemeler

onların erdemlerini aşağıya çekerek, kendini onlarla eşitlemeye çalışır.

Senli-benli ve meraklı insanlar da genelde kıskançtır. Başkalarının işlerine burnunu sokmak, onların refahı için endişelendiğini gösterme isteğinden kaynaklanmaz elbette; başkalarının ilişkilerinin içinde dolaşmanın, bunun ötesinde bir tür eğlence olması akla daha yatkındır. Ve sadece kendi işleri ile ilgilenen biri, kıskanmak için çok fazla fırsat bulamaz, çünkü kıskançlık, avare gezen bir tutkudur, sokaklarda dolaşır ve evde durmaz: "Non est curiosus, quin idem sit malevolus."⁴⁰

Soylu insanların yükselmekte olanları kıskandıkları bilinmektedir, çünkü aradaki mesafe değişmektedir. Bu durum bir göz yanılmasına benzer; başkalarının yükseldiğini izlerken, kendilerinin alçaldığı duygusuna kapılırlar.

Çok çirkin olanlar, hadümler, ihtiyarlar ve evlilik dışı doğanlar kıskançtırlar. Çünkü kendi durumunu asla ve hiçbir koşulda iyileştiremeyecek olanlar, başka birininkini etkilemek için ellerinden geleni yapacaklardır. Ancak sonunda bir hadımın ya da bir topalın kendisinden beklemeden büyük bir işi başarmış olması karşısında, bunun ne büyük bir mucize olduğunu görebilmek adına, özellikle bedensel özürlerinden dolayı daha da yüksek onurlara ulaşmak için çaba gösteren, bu tür özürlerin son derece soylu ve yiğit bir yapıya bahşedilmiş olduğu durumlar da söz konusudur; hadım olan Narses,⁴¹ ve her ikisi de topal olan Agesilaos⁴² ve Timurlenk'te⁴³ olduğu gibi.

Ayrıca kendilerini yoksulluk ve sefaletten kurtarmış olanlar da kıskançlığa meyillidir. Bunlar hem dünya ile birlikte parçalanmışlardır, hem de feleğin başkalarına vurduğu silleri sanki kendi acılarının öcü alınıyor muşcasına izlerler.

Kibir ve gösteriş budalalığı yüzünden çok fazla alanda başarı olmak isteyenler, her zaman daha kıskanç olurlar ve her zaman bunun için nedenleri vardır; çünkü başarmak istedikleri ço-

ğu alanda pek çokları tarafından doğal olarak geçilmektedirler. Bu durum şairleri, ressamları ve sanatçıları yapıtları nedeniyle ölesiye kıskanan İmparator Hadrian'ın kişiliğinde de vardı, çünkü kendisinin çeşitli sanatlarda yeterince yeteneği olduğuna inanıyordu. Sonra yakın akrabalar ve mahalle arkadaşları gibi birlikte büyümüş olanlar da kendileri gibi olanlar, eğer onlar yükseldiler ise, kıskanmaya eğilimlidirler. Çünkü bu kendi beceriksizliklerini gözler önüne serer, parmağıyla onları işaret eder, sık sık aklılarına gelir, diğer taraftan da başkalarının dikkatini üstlerine çeker. Ve diğerlerinin ününden ne kadar söz edilir ise, kıskançlık da o oranda artar. Kain'in (Kabil) kadesi Abel'e (Habil) duyduğu kıskançlık, kurbanını alırken onu durduracak uygun şartlarda kimse bulunmadığından, daha alçakça ve rezilceydi. Kıskançlığa yatkın olanlar hakkında açıklamaların burada son buluyor.

Şimdi az ya da çok, kıskançlığın hedefi olanlarda sıra. Son derece üstün özellikleri olan kişilerle başlayacak olursak, onlar yükselirken daha az kıskanırlar. Çünkü şanslarını hak ettikleri kabul edilir. Kimse bir başının ödemesini kıskanmaz, ama kazançların ödüllendirilmesi elbette kışandır. Kıskançlık her zaman bir insanın kendisini başkaları ile karşılaştırmasının bir sonucudur. Yani karşılaştırılacak bir durum yok ise, kıskançlık da yoktur; topk kralların yalnızca krallarca kıskanılması gibi. Değersiz insanların daha çok ilk çıkışlarında kıskanılması da dikkate değerdir, daha sonra bu durumdan daha kolay sıyrılabilmektedirler. Buna karşın daha değerli ve ünlerine layık olan insanlar, şanslarının uzun süreli olması halinde, çok daha fazla kıskanırlar, çünkü erdemleri, kendileri aynı kalsalar da zamanla sırlısını yitirir. Çünkü onların sırlısını gölgeleyen yeni insanlar yükselmektedir.

Asıl bir soydan gelen kişiler daha az kıskanırlar, çünkü bunun sadece soyun bir getirisi olduğu düşünülür. Ayrıca, aslında zaten

Denemeler

şanslı olan durumları bundan çok fazla kazançlı çıkamaz gibi görürsün. Çünkü kiskançlık güneş ışıklarına benzer; bir ucuymu ya da diğ bir yanıcı, bir owayı aydınlatığından çok daha fazla aydınlatır. Bu nedenle zamanla ve yavaş yavaş öne çıkanlar, aniden ve sıçarcasına yükselenlerden daha az kiskanılırlar.

Şan ve şöhrete büyük acılar, büyük çabalar ile ve büyük tehlikeler altında ulaşmış olanlar, daha az kiskançlığa maruz kalırlar. İnsanlar onların şanslarını zorlukla ettiklerini kabul ve itiraf ederler, hatta zaman zaman onlara acırlar. Merhamet ise kiskançlığı yener. Bu nedenle en akıllı ve sağduyulu devlet adamlarının şanslarının zirvesindeyken, sürekli ne denli zor bir hayat sürdürüklerinden şikâyet ettiklerini fark ederiz. Yıldızları parlamaya başladığı anda, "Quanta Patitur"³⁴ şarkısını söylemeye başlarlar; gerçekten böyle hissettiklerinden değil elbette, sadece kiskançlığın keskinliğini köreltmek için. Ancak, bu tavır yalnızca insanlara yüklenmiş olan görevler için gösterilebilir, kendi seçimleri söz konusu olduğunda geçerli değildir. Çünkü hiçbir şey kiskançlığı, gereksizce ve hırsla bir görevi kendine mal etmek (üzereine atlamak) kadar güçlendiremez. Tıpkı hiçbir şeyin kiskançlığı, yüksek mevkideki birinin, altındaki tüm memurların görevlerinin gerektirdiği hak ve ayrıcalıkları kullanmalarına ses çıkarmaması kadar yatıştırmayacağı gibi. Bu sayede kendisi ve kiskançlık arasında koruyucu siperler oluşturur.

Özellikle şanslarının büyüklüğünü kullanarak deşbeşyle ve küstahça gösteriş yapanlar, ne kadar büyük olduklarını ister tantomalı dış görünüşleriyle, ister tüm rakipleri ve düşmanlarına karşı zafer gösterileriyle dışa vurduklarında rahatlayanlar, kiskançlığa en fazla maruz kalanlardır. Oysa bilge insan kiskançlığa karşı özveride bulunmaya hazırdır; zaman zaman önemsiz konularda kendisine karşı çıkılmasına ve üstünlük sağlanmasına bile bile izin verir. Ancak bu arada kesin olan şudur ki, büyüklüğün, küstahlık ve aşırılık olmaksızın basit ve açık bir şekilde

34

gösterişe dönüşmesi, bunun daha kurnazca ve açgöğz bir tavırla yapılmasından daha az kiskançlık uyandırır. Böyle davranarak insan kendi şansını reddeder, kendi değersizliğinin farkında gibidir ve diğerlerine adeta kendisini kiskanmalarını öğretir.

Son olarak -bu bölümü bitirmek için- başlarken de belirttiğimiz gibi, kiskançlık eyleminde biraz da büyüculük vardır, bu nedenle kiskançlığa karşı büyüye karşı alınan önlemlerden başka önlem yoktur. Çünkü büyüün bozulması için başka birine yönlendirmek gerekir. Bu amaçla kiskanmaların içinde daha akıllı olanlar, kiskançlığı kendilerinden başkasına yönlendirmek için bazen memurlarını ya da hizmetkârlarını, bazen de meslektaşlarını, yardımcılarını ya da benzerlerini öne iterler. Üstelik böyle hatırlı işler için gönüllü olacak, görev ve iktidara ulaşmak için her şeyi göze alan hırslı ve girişken kişiler asla eksik olmaz.

Toplumsal kiskançlığa gelecek olursak, bunun bazı iyi yönleri de vardır ki bireysel kiskançlık için bunu söylemek asla mümkün değildir. Toplumsal kiskançlık, çok fazla büyüyenlerin pesinde olan sert bir mahkeme gibidir, yani bütün dünyada büyük olarak bilinenlerin hadisini bildiren bir tür dizgindir.

Latinlerin "invidia" dedikleri bu tür kiskançlık, günümüz dilinde toplumsal ihtilaf olarak anılmaktadır. Bundan daha sonra, ayaklanmalar bölümünde söz edeceğiz. Bu devletin bir hastalığıdır, salgına benzer. Bulaşıcı bir hastalığın sağlıklı kısımlara sıçraması ve oraları da zehirlemesi gibi, hoşnutsuzluk da bir devletin içine giden yolu bir kez bulduğunda, onun en iyi işlerine bile kara çalar ve üzerine gölge düşürür. O zaman artık en populist davranışlar bile durumu kurtaramaz, çünkü bu sadece hoşnutsuzluğa karşı duyulan korkuyu açığa vurur ve daha büyük zararları yoi açar. Tıpkı bulaşıcı hastalıklarda olduğu gibi; ne kadar korkarsan, o kadar çok davet edersin.

Toplumsal kiskançlık, krallardan ve simfların kendilerinden ziyade, yüksek dereceli memurlar ve bakanlara yönelmiş gibi

35

Denemeler

görülmektedir. En azından şu şaşmaz bir kuraldır: Bir bakana duyulan hoşnutsuzluk kişisel olarak buna neden olacak bir şey yapmamış bile olsa- çok yoğun ise ya da genel ve bir devletin tüm bakanlarına yönelik ise, o zaman bu hoşnutsuzluk, açık bir şekilde olmasa da devletin kendisine yöneliktir. Toplumsal kiskançlık ya da hoşnutsuzluğun, daha önce söz ettiğim bireysel hoşnutsuzluktan farkı bu kadardır.

Genel olarak kiskançlık duygusu ile ilgili olarak, bunun heyecanlar arasında en şiddetli ve uzun süreli olanı olduğunu eklemek istiyorum. Çünkü diğer tutkular için fırsat ancak zaman zaman ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle haklı olarak: "Invidia festos dies non agitur."³⁵ Çünkü o her zaman kendine acıyacak bir neden bulur. Aşkın ve kiskançlığın insanları diğer tutkulardan farklı olarak içten içe kensindigi de göstermiştir, çünkü diğerleri bu kadar uzun soluklu tutkular değildir. Kiskançlık aynı zamanda heyecanların en kötü ve aşaglık olamdır, bu nedenle şeytanın kişisel özelliği olarak da kabul edilir ve "geceleri buğdayların altına yabani ot eken kiskançlık"³⁶ olarak tanımlanır. Kiskançlık, her zaman olduğu gibi her şeyi berbat etmek için sinisce ve karanlıkta çalışır, buna buğday da dahildir.

İnsanlar kiskançlık duygusu ile ilgili olarak, bunun heyecanlar arasında en şiddetli ve uzun süreli olanı olduğunu eklemek istiyorum. Çünkü diğer tutkular için fırsat ancak zaman zaman ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle haklı olarak: "Invidia festos dies non agitur."³⁵ Çünkü o her zaman kendine acıyacak bir neden bulur. Aşkın ve kiskançlığın insanları diğer tutkulardan farklı olarak içten içe kensindigi de göstermiştir, çünkü diğerleri bu kadar uzun soluklu tutkular değildir. Kiskançlık aynı zamanda heyecanların en kötü ve aşaglık olamdır, bu nedenle şeytanın kişisel özelliği olarak da kabul edilir ve "geceleri buğdayların altına yabani ot eken kiskançlık"³⁶ olarak tanımlanır. Kiskançlık, her zaman olduğu gibi her şeyi berbat etmek için sinisce ve karanlıkta çalışır, buna buğday da dahildir.

36

